

Wprowadzenie euro w Unii Gospodarczej i Walutowej – potencjalne znaczenie dla polskich przedsiębiorstw

1. Wstęp

Wprowadzenie euro było niezwykle istotnym wydarzeniem z punktu widzenia każdego przedsiębiorstwa, nie tylko w krajach Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW) czy też Unii Europejskiej (UE), ale również w Polsce. Korzyści odczuwalne dla podmiotów gospodarczych przyszły już wcześniej, a mianowicie w okresie euro bezgotówkowego. Już wtedy polskie przedsiębiorstwa mogły się przekonać m.in. o zaletach, jakie przyniosło wprowadzenie nieodwołalnych kursów euro do walut narodowych Eurolandu. Konsekwencje wprowadzenia unii walutowej w Europie są znacznie większe, ale niezmienność kursów walutowych wywarła prawdopodobnie największy wpływ na funkcjonowanie polskich przedsiębiorstw¹.

Artykuł jest próbą odpowiedzi na kilka pytań: Czy wprowadzenie euro w Unii Gospodarczej i Walutowej miało wpływ na polskie przedsiębiorstwa? A jeśli tak, to jaki? Jakie są korzyści, a jakie koszty?

2. Sytuacja polskich przedsiębiorstw przed wprowadzeniem euro w UGW

Wprowadzenie euro jest widowym znakiem jednoczenia się Europy. Dzięki novej walucie oraz dalszym procesom liberalizacji gospodarki możliwe będzie wyrównanie się cen, które jest jednym z ważnych celów UE. W wyniku tych działań zmniejszone zostaną różnice między cenami produktów po przekroczeniu granicy. Może przestanie być prawdą, że różnice w cenach między Detroit w USA a Windsor w Kanadzie (odległość kilku mil) odpowiadają takiej różnicy w cenach, jak mię-

¹ Por. P. Żukowski, *Euro – świat, Europa, Polska*, CeDeWu, Warszawa 2002, s. 177.

dzy Los Angeles a Nowym Jorkiem (odległość 2500 mil)². Na gruncie europejskim skończyłyby się może wtedy np. wyjazdy obywateli UE po samochód do innego kraju (o czym w dalszej części pracy) czy też wycieczki Polaków po alkohol do Czech lub alkohol i paliwo do wschodnich sąsiadów Polski.

Od początku 2002 r., ze względu na przepisy polskiego prawa, wymagania europejskich partnerów i korzyści ekonomiczne, polski przedsiębiorca musi stosować euro. W latach 1999–2001 istniała możliwość wyboru między euro a walutami narodowymi krajów członkowskich. Od początku 2002 r. do stosowania euro obligują również przepisy krajów członkowskich, a tym samym praktyka życia gospodarczego Eurolandu³.

Aby dotrzymać terminu realizacji wprowadzenia euro, należało wykonać ogromne zadanie logistyczne związane z wyprodukowaniem i rozdysponowaniem ogromnej ilości nowej waluty. Do 1 stycznia 2002 r. wydrukowano 14,5 mld banknotów i wybito 49,8 mld monet euro. Zdecydowana ich większość trafiła do obiegu w pierwszych miesiącach 2002 r. Wszystkie podmioty gospodarcze z obszaru UGW zostały prawnie zmuszone do przestawienia się na stosowanie euro jako waluty kontraktów, faktur zleceń płatniczych, zeznań podatkowych, księgowości itd. Należy wspomnieć, że wiele przedsiębiorstw, a w szczególności międzynarodowych korporacji uczyniło to już wcześniej. Niepodważalny jest również fakt, że konsekwencje tej jednej z największych operacji logistycznych ostatnich lat ponieśli także obywatele innych państw, w tym oczywiście Polski⁴.

„Równno o północy 2001/2002 wszystkie płatności wirtualne w strefie euro (karty kredytowe i płatnicze, czeki itd.) zostały automatycznie przemienione na euro. Kasy i terminale płatnicze w sklepach, które nie przeprowadziły dostosowań, zostały zablokowane. Od tego momentu w krajach unii walutowej zaczął obowiązywać nakaz afiszowania cen w euro, a informacja o odpowiednikach w walutach narodowych stała się fakultatywna”⁵. Od tego dnia banknoty i monety euro zastąpiły znane nam banknoty i monety walut narodowych dwunastu państw Unii Europejskiej (z wyjątkiem Wielkiej Brytanii, Danii i Szwecji). Niemieckie marki, francuskie franki, austriackie szylingi, greckie drachmy, holenderskie guldeny oraz waluty pozostałych państw Unii Gospodarczej i Walutowej definitywnie straciły status prawnego środka płatniczego. Dalsze losy walut narodowych prezentuje tab. 1.

Dla przedsiębiorstw z obszaru Unii Gospodarczo-Walutowej wprowadzenie euro ułatwiło ekspansję na rynki krajów sąsiadujących, gdyż zniknęły problemy

² Zob. C. Engels, R.J. Rogers, *How wide is border*, International Finance Discussion Paper no. 498, Board of Governors of the Federal Reserve System, Washington, DC. 1995, za: P. de Grauwe, *Unia Walutowa*, PWE, Warszawa 2003, s. 71.

³ Por. L. Oreziak, *Euro – nowy pieniądz*, PWN, Warszawa 1999, s. 24.

⁴ Por. <http://www.bankier.pl/narzedzia/waluty/info/euro/?aktywny=0>.

⁵ *Europa ma swój pieniądz*, „Rzeczpospolita”, 2.01.2002 r., www.rzeczpospolita.pl

Tabela 1. Waluty narodowe po 1.02.2002 r.

Kraj	Termin honorowania waluty narodowej jako prawnie uznanego środka płatniczego	Termin wymiany waluty narodowej na euro w bankach komercyjnych	Termin skupu (z dyskontem) waluty narodowej wyłącznie przez banki centralne
Austria	28.02.2002 r.	jeszcze nieznany	bezterminowo
Belgia	28.02.2002 r.	31.12.2002 r. monety – koniec 2004 r.	banknoty – bezterminowo
Finlandia	28.02.2002 r.	decyzja pozostawiona bankom komercyjnym – nie dłużej jednak niż do końca 2002 r.	banknoty – 10 lat, monety – 10 lat
Francja	17.02.2002 r.	30.06.2002 r.	banknoty – 10 lat, monety – 3 lata
Grecja	28.02.2002 r.	jeszcze nieznany – nie dłużej jednak niż do końca 2002 r.	banknoty – 10 lat, monety – 2 lata
Hiszpania	28.02.2002 r.	30.06.2002 r.	bezterminowo
Holandia	27.01.2002 r.	31.12.2002 r.	banknoty – 1.01.2032 r., monety – 1.01.2007 r.
Irlandia	9.02.2002 r.	30.06.2002 r.	bezterminowo
Luksemburg	28.02.2002 r.	30.06.2002 r.	banknoty – bezterminowo, monety – koniec 2004 r.
Niemcy	31.12.2001 r.	28.02.2002 r.	bezterminowo
Portugalia	28.02.2002 r.	30.06.2002 r.	banknoty – 20 lat, monety – koniec 2002 r.
Włochy	28.02.2002 r.	decyzja pozostawiona bankom komercyjnym – nie dłużej jednak niż do końca 2002 r.	banknoty – 10 lat, monety – 10 lat

Źródło: <http://www.bankier.pl/narzedzia/waluty/info/euro/?aktywny=5>

z posługiwaniem się różnymi walutami narodowymi. „Nie ma już dla Niemca różnicy, czy sprzedaje w Niemczech, we Włoszech lub w Finlandii. Zawsze otrzyma zapłatę w euro. Z punktu widzenia waluty transakcji handlowej podobnie jest w przypadku polskiego przedsiębiorcy. On również, bez względu na to, czy sprzedaje swoje towary do Niemiec, Włoch czy Finlandii, zawsze otrzyma zapłatę w euro. Gdy sprowadzi towary do Polski, również zapłaci w euro. W wyniku negocjacji handlowych możliwe jest oczywiście fakturowanie w innych wa-

lutach, np. w dolarach, ale dzięki wprowadzeniu euro fakturowanie kontraktów zyskało większą jednolitość, przynajmniej z punktu widzenia rodzaju waluty. Dzięki temu znacznie została ograniczona konieczność dokonywania transakcji walutowych, a tym samym szansa na obniżenie kosztów przedsiębiorstw. Przed wprowadzeniem euro polski przedsiębiorca, gdy sprzedawał swoje towary np. do Włoch, a w Niemczech kupował materiały do produkcji, musiał kupować marki niemieckie za liry włoskie. Mógł również zamieniać liry na złotówki i za zakupione złotówki kupować marki niemieckie, którymi płacił za importowane towary. Każda transakcja walutowa wiązała się z koniecznością poniesienia przez przedsiębiorcę kosztów wymiany walutowej i tym samym polski przedsiębiorca pomniejszał swoje zyski”⁶.

Wielowalutowość działalności zmuszała do ponoszenia przez przedsiębiorców kosztów prowadzenia wielu rachunków w każdej walucie, co pomniejszało – w wyniku konieczności przeliczeń kursów walut oraz ponoszenia kosztów z tym związanych – oczekiwany wynik, jakim jest w każdym przedsiębiorstwie działającym w oparciu o rachunek ekonomiczny zysk. Komisja Europejska szacuje te koszty na około 13–20 mld euro rocznie, czyli odpowiadałoby to ok. 0,25–0,50 procenta PKB UE⁷.

Oprócz kosztów wynikających z dokonywania transakcji walutowych, wielowalutowość działalności przedsiębiorstw wprowadzała ryzyko kursu walutowego. Przed wprowadzeniem euro małe przedsiębiorstwa niechętnie podejmowały współpracę z firmami z kilku krajów Unii Europejskiej, obawiając się trudności w prowadzeniu rozliczeń w kilku walutach jednocześnie. One też, nie mając funduszy na zabezpieczenie się przed takim ryzykiem, najczęściej doświadczały strat z powodu niekorzystnych zmian kursu walutowego. Dzięki wprowadzeniu euro i przyjęciu nieodwołalnych kursów walutowych w granicach Eurolandu ryzyko kursowe między walutami krajów Eurolandu zostało wyeliminowane. Tabela 2 prezentuje nieodwołalne kursy walut narodowych w stosunku do euro.

Tabela 2. Kursy przeliczeniowe walut narodowych do euro

Kraj	Waluta	1 euro	Kraj	Waluta	1 euro
Austria	ATS	13,76030	Holandia	NLG	2,20371
Belgia	BEF	40,33990	Irlandia	IEP	0,78756
Finlandia	FIM	5,94573	Luksemburg	LUF	40,33990
Francja	FRF	6,55957	Niemcy	DEM	1,95583
Grecja	GRD	340,75000	Portugalia	PTE	200,48200
Hiszpania	ESP	166,38600	Włochy	ITL	1936,27000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP.

⁶ Por. P. Żukowski, *op. cit.*, s. 177.

⁷ P. de Grauwe, *op. cit.*, s. 69.

Przykładowo firma prowadząca wymianę handlową między Polską, Niemcami a Włochami ponosiła, pomijając koszty wymiany i ryzyko zmiany kursu złotówki, ryzyko kursu walutowego marki niemieckiej do włoskiego lira. Wprowadzenie euro gotówkowego i nieodwołalnych kursów walutowych euro do walut narodowych krajów członkowskich zlikwidowało ryzyko kursu walutowego. Zarówno eksport, jak i import denominowany jest w jednej walucie, czyli euro. Nie można jednak twierdzić, że polski przedsiębiorca nie ponosi w ogóle ryzyka kursu walutowego. Ryzyko kursowe, jakie ponosi, jest ryzykiem niekorzystnej zmiany kursu euro do złotego. Przedsiębiorstwo o dominującym eksporcie do krajów Unii może obawiać się spadku wartości euro i wzmocnienia złotego. Przedsiębiorstwo prowadzące głównie działalność importową preferuje sytuację, gdy złotówka ma mocną pozycję, co oczywiście odzwierciedla się w spadku wartości euro.

3. Sytuacja polskich przedsiębiorstw po wprowadzeniu euro w UGW

3.1. Korzyści polskich przedsiębiorstw po wprowadzeniu euro w UW

Mimo wprowadzenia „pełnego euro”, czyli wspólnego europejskiego pieniądza bezgotówkowego i eurogotówki, trudność stanowi precyzyjne określenie konsekwencji wprowadzenia euro dla przedsiębiorców. Wyrażane są opinie, że obecnych i przyszłych możliwych korzyści jest znacznie więcej niż potencjalnych strat⁸. Do pozytywnych konsekwencji wprowadzenia euro, omówionych w literaturze przedmiotu⁹, należą:

1. Spadek kosztów zabezpieczenia się przed ryzykiem zmienności kursów walutowych. Zmniejszyły się koszty transakcyjne związane z operacjami zabezpieczającymi przed ryzykiem kursowym, gdyż ryzyko to znikło na obszarze walut wchodzących do strefy euro. Możliwość posługiwania się euro zamiast 12 walutami krajowymi zmniejszyła koszty ponoszone wcześniej przy zakupie i sprzedaży tych walut.

2. Łatwiejszy dostęp do źródeł finansowania działalności oraz niższy koszt uzyskania środków finansowych, dzięki nasilonej konkurencji w sektorze finansowym.

3. Zastąpienie rachunków bankowych prowadzonych w walutach narodowych jednym rachunkiem w euro zmniejszyło koszty prowadzenia rachunków, uprościło też istotnie zarządzanie gotówką w przedsiębiorstwach.

⁸ Tamże, s. 179.

⁹ Tamże, s. 181. Por. <http://www.bankier.pl/narzedzia/waluty/info/euro/?aktywny=6>; <http://www.euroinfo.org.pl/index.php?yy=6&id=351>; <http://www.euroinfo.org.pl/index.php?yy=6&id=358>

4. Przedsiębiorstwa też mogą liczyć na szerszą i korzystniejszą cenowo ofertę usług bankowych – pojawienie się euro znacznie zaostrzyło konkurencję między instytucjami finansowymi.

5. Lepszy dostęp do rynku oraz pozyskanie nowych konsumentów dzięki przejrzystości cenowej. Euro stało się dla polskich przedsiębiorców walutą kontraktów i płatności, w której mogą być zarówno zaciągane kredyty, jak również emitowane instrumenty dłużne. Euro stworzyło polskim przedsiębiorcom nowe możliwości zapatrywania się w kapitał – inwestorzy na eurorynku szukają okazji do zróżnicowania swych portfeli pod względem geograficznym, a zainteresowani wyższą rentownością inwestycji skłonni są kupować papiery po niższych cenach.

6. Zwiększona konkurencja przyczyniająca się do modernizacji działalności przedsiębiorstw, poszukiwania nowych rozwiązań technologicznych.

7. Większe możliwości eksportowe, wzrost produkcji; dzięki wspólnej walucie rynki do tej pory traktowane jako zagraniczne staną się tak samo dostępne, jak rynek krajowy. Jednocześnie firmy te są zmuszone do większej innowacyjności, gdyż nie mogą już powiększać swej konkurencyjności drogą dewaluacji waluty krajowej. Uproszczone procedury księgowo i tzw. raportowanie dla firm międzynarodowych, rozliczenia i zestawienia finansowe staną się prostsze dzięki wyrażeniu wartości w jednej walucie zamiast w kilku. Wprowadzenie euro oznacza dla polskich przedsiębiorstw uproszczoną obsługę dostaw z zagranicy. Przedsiębiorstwo sprowadzające półprodukty z różnych krajów Unii Europejskiej przed 1999 r. musiało prowadzić różne rachunki walutowe. Każdy rachunek był zazwyczaj prowadzony na podstawie oddzielnej umowy między klientem (przedsiębiorcą) a bankiem, a to wiązało się z dodatkowymi kosztami. Do tego dochodziła wymiana złotych na odpowiednią walutę, czyli dodatkowy koszt wynikający z prowizji dla banku. Obecnie przedsiębiorstwo takie może prowadzić tylko jeden rachunek walutowy. Co więcej, kupując duże ilości euro, większe niż każdej z walut z osobna, ma szansę na wynegocjowanie z bankiem korzystniejszego kursu wymiany. Uproszczone procedury zmniejszą zapotrzebowanie przedsiębiorcy na pracowników zajmujących się obsługą wielu rachunków, co można przeliczyć na konkretny zysk w postaci wolnych roboczogodzin, możliwych do wykorzystania przez przedsiębiorstwo w bardziej efek-

Tabela 3. Średnie różnice cen za te same samochody w Europie w latach 1993, 1995, 1997; 100 = najniższa cena krajowa bez podatków

Kraj	1993	1995	1997	Kraj	1993	1995	1997
Belgia	116	122	106	Holandia	115	121	100
Francja	121	121	106	Portugalia	108	108	–
Niemcy	124	128	112	Hiszpania	108	105	104
Irlandia	115	112	112	Wielka			
Włochy	100	100	109	Brytania	120	120	140

tywny sposób. Efektem długofalowym w omawianym przypadku jest pewne obniżenie kosztów wynikających z zatrudnienia.

8. Zmodernizowanie systemów informatycznych jest tym aspektem wprowadzenia euro, który niesie ze sobą długofalowe pozytywne rezultaty, czyli unowocześnienie przedsiębiorstwa, a w następstwie harmonizacji z normami unijnymi spadek kosztów dostosowawczych.

9. Większa przejrzystość cen, jaką powoduje euro, oznacza łatwiejszy wybór zagranicznych dostawców i odbiorców – prościej jest porównywać ich oferty wyrażone w tej samej walucie (tab. 3).

3.2. Koszty polskich przedsiębiorstw po wprowadzeniu euro w UGW

Korzyściom wprowadzenia euro towarzyszą i koszty. Nie są one tak szeroko opisane w literaturze, ale mają znaczenie dla przedsiębiorstw, gdyż pomniejszają ich wypracowany zysk. Wiele spośród tych kosztów ma charakter jednorazowy, lecz mimo to ich wielkość istotnie wpływa na bilans polskich przedsiębiorstw. Oto ich krótka synteza¹⁰:

1. Koszty adaptacji do euro systemów informatycznych oraz procesów operacyjnych¹¹.

2. Koszty szkolenia pracowników oraz partnerów biznesowych.

3. Koszty adaptacji urządzeń posługujących się gotówką (bankomaty, automaty do sprzedaży towarów itd.).

4. Podwyższenie cen towarów związane z zaokrągleniem wartości, np. batonik który kosztował 1,99 DEM, po przeliczeniu na euro po kursie konwersji 1 EUR = 1,95583 DEM będzie miał cenę 1,01747 EUR, co po zaokrągleniu daje 1,02 EUR.

5. Utrata przez banki części dochodów z transakcji na rynku walutowym (ok. 5% przychodów).

6. Polscy przedsiębiorcy muszą się liczyć ze zwiększoną konkurencją ze strony firm obszaru Unii Gospodarczo-Walutowej. Dalsza integracja europejskiego rynku towarów i usług umożliwia wydajnym firmom z krajów strefy euro znaczne poszerzenie ich rynków zbytu.

7. Możliwe jest także, że te spośród firm unijnych, które przegrają na swym terenie walkę konkurencyjną, będą szukać szans na rynkach wschodnich, w tym w Polsce.

¹⁰ Por. P. Żukowski, *op. cit.* Por. <http://www.bankier.pl/narzedzia/waluty/info/euro/?aktywny=6>; <http://www.euroinfo.org.pl/index.php?yy=6&id=351>; <http://www.euroinfo.org.pl/index.php?yy=6&id=358>

¹¹ Koszty te w ankiecie skierowanej do banków reprezentujących 78,75% aktywów netto polskiego sektora bankowego kształtowały się między 1 a 36,3 mln PLN; patrz: *Analiza wpływu wprowadzenia euro na polski system bankowy*, „Materiały i Studia” nr 169, NBP, Warszawa 2003, s. 6.

8. Silniejsza konkurencja sprawi, że część polskich firm nie przetrwa na rynku, a to z kolei doprowadzi do zwiększenia bezrobocia i wzrostu niepokoju społecznych.

4. Podsumowanie

Reasumując, można powiedzieć, że wprowadzenie euro w krajach Unii Gospodarczo-Walutowej miało istotne znaczenie dla prowadzenia działalności gospodarczej przez polskie przedsiębiorstwa. Było znaczące w eliminowaniu istniejących jeszcze barier w wymianie gospodarczej. Powstała w wyniku tego zwiększona konkurencja ma szeroki wpływ na podstawowe cechy ekonomiczne poszczególnych branż, a zatem na działające w nich przedsiębiorstwa. Polskie przedsiębiorstwa, które chcą poradzić sobie ze zwiększoną konkurencją, powinny poprawić swoją efektywność, zwracając szczególną uwagę na:

- konieczność obniżki kosztów,
- konieczność podjęcia restrukturyzacji firm,
- innowacyjność.

Szczególnie niska innowacyjność¹² techniczna pozostaje istotną słabością polskich przedsiębiorstw. Jest to spowodowane m.in. ograniczaniem nakładów z budżetu państwa na badania i rozwój; większość firm nie ma placówek badawczo-rozwojowych, a istniejące są likwidowane jako najprostszy środek niwelujący koszty.

Znaczenie euro będzie również rosło w związku z rosnącym znaczeniem Unii Europejskiej jako czołowego partnera w polskim handlu zagranicznym. Według GUS-u 69,9% polskiego eksportu i 61,2% importu przypadało na państwa UE w 2000 r. Zgodnie z danymi Narodowego Banku Polskiego¹³, większość transakcji handlowych polskich przedsiębiorstw jest rozliczana właśnie w euro. W 1999 r. prawie 54% wpływów polskie firmy otrzymały w euro, natomiast niewiele ponad 36% w dolarach amerykańskich. Euro było również dominującą walutą w płatnościach importowych (57,2% płatności dokonanych było w euro, natomiast 32,1% w dolarach amerykańskich)¹⁴.

Bibliografia

- Analiza wpływu wprowadzenia euro na polski system bankowy*, „Materiały i Studia” nr 169, NBP, Warszawa 2003.
- Borowski J., *Raport na temat korzyści i kosztów przystąpienia Polski do UE*, NBP, Warszawa 2004.

¹² Więcej na temat innowacyjności w polskich przedsiębiorstwach: J. Lipiński, A. Sławiński, *Gospodarka polska przed wejściem do UE*, PWE, Warszawa 2003, s. 185.

¹³ Zob. J. Borowski, *Raport na temat korzyści i kosztów przystąpienia Polski do UE*, NBP, Warszawa 2004, s. 34 i n.

¹⁴ Por. <http://www.euroinfo.org.pl/index.php?yy=6&id=351>

- Engels C., Rogers R.J., *How wide is border*, International Finance Discussion Paper no. 498, Board of Governors of the Federal Reserve System, Washington, DC. 1995.
- Europa ma swój pieniądz*, „Rzeczpospolita” z 2.01.2002 r.
- Gorynia M. (red.), *Luka konkurencyjna na poziomie przedsiębiorstwa a przystąpienie Polski do Unii Europejskiej*, Wyd. AE, Poznań 2002.
- Grauwe de P., *Unia Walutowa*, PWE, Warszawa 2003.
- Lipiński J., Sławiński A., *Gospodarka polska przed wejściem do UE*, PWE, Warszawa 2003.
- Oreżniak L., *Euro – nowy pieniądz*, PWN, Warszawa 1999.
- Rocznik statystyczny przemysłu*, GUS, Warszawa 2001.
- Żukowski P., *Euro – świat, Europa, Polska*, CeDeWu, Warszawa 2002.

Źródła internetowe

- <http://www.bankier.pl/narzedzia/waluty/info/euro/?aktywny=5>
- <http://www.bankier.pl/narzedzia/waluty/info/euro/?aktywny=0>
- <http://www.bankier.pl/narzedzia/waluty/info/euro/?aktywny=6>
- <http://www.euroinfo.org.pl/index.php?yy=6&id=351>
- <http://www.euroinfo.org.pl/index.php?yy=6&id=358>
- <http://www.rzeczpospolita.pl>
- <http://www.nbp.pl>

